

РОЗВИТОК МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Професійна діяльність науково-педагогічного працівника включає низку складових: викладацьку, наукову, методичну, організаційну, виховну. Обов'язкова наукова складова діяльності викладача передбачає здійснення актуальних для сьогодення досліджень, публікації результатів своєї роботи, участь у конференціях та обговорення на них результатів своїх досліджень тощо.

Безумовно, у зв'язку з цим постає проблема наукової компетентності педагога. Поширена класифікація особистості викладача (за О.О. Бодальовим) передбачає розгляд його діяльності через систему двох важливих координат: педагогічної та наукової діяльності. Отже, викладач може бути: “поганим педагогом” та “поганим науковцем”, “поганим педагогом” але “гарним науковцем”, “гарним педагогом” але “поганим науковцем”, “гарним педагогом” та “гарним науковцем”. Наші бесіди зі студентами свідчать, що вони віддають перевагу останнім двом випадкам. У той же час, наукова діяльність викладача є не менш важливою, ніж педагогічна. Оскільки, не тільки означає нові досягнення у різних сферах науки, але й, у свою чергу, дозволяє спонукати студентів до наукового пошуку та розвитку дослідницьких умінь.

Серед множини наукових досліджень окремою ланкою можна розглянути педагогічні - оскільки, вони безпосередньо стосуються удосконалення навчально-виховного процесу і відповідають інтересам і викладачів, і студентів, і суспільства у цілому. Система сучасної освіти досить часто зазнає критичних зауважень з боку різних верств суспільства. У той же час роки незалежності відзначаються рекордною кількістю освітянських реформ, кожна з яких значною мірою впливає на організацію освіти, проте кількість позитивних відгуків щодо результатів загальноосвітньої та професійної

підготовки молоді це не збільшує. Звичайно, результати реформ можуть мати довгостроковий ефект і їх позитивні чи негативні наслідки можуть датися взнаки через деякий час, проте підготовка молоді відбувається “тут і зараз”. Кожного року нові випускники отримують “путівку у життя”, а, отже, потребують якісного навчання та високого рівня компетентності як результату підготовки.

З цієї точки зору важливими є педагогічні дослідження методики викладання у вищій школі, метою яких є покращення результатів навчально-виховної діяльності педагогів та учіння студентів. Значна кількість таких досліджень виконана за спеціальністю “теорія та методика професійної освіти”. Їх аналіз дозволяє відзначити великий перелік різноманітних напрямів, предметів досліджень у межах спеціальності. Останнього часу значна кількість робіт виконується по проблемам формування різних видів компетенцій та компетентності у студентів, що відповідає вимогам сучасності у зв’язку з активним впровадженням компетентнісного підходу як методологічного принципу сучасної освіти. Цікавими ми вважаємо роботи, які стосуються не тільки удосконаленню власне педагогічної освіти, але сприяють ефективності професійної освіти майбутніх інженерів [1 та ін.], менеджерів [2 та ін.], машинобудівників [3 та ін.] тощо.

Розробка методики викладання у вищій школі передбачає декілька послідовних етапів, пов’язаних із постановкою мети, мотивацією студентів, вибору змісту, методів і форм навчання, організацією педагогічного контролю.

Як зазначає С.У. Гончаренко, „розвиток методичної науки в умовах розбудови національної системи освіти набуває особливо важливого значення. Вона має обґрунтовувати й будувати педагогічні процеси, виробляти нові педагогічні технології навчання, в яких реалізовувалися б мета й принципи нашої освітньої системи” [4, с. 7].

Г.К. Селевко підкреслює, що „у технологіях більшою мірою представлений процесуальний, кількісний і розрахунковий компоненти, а в методиці - цільова, змістовна, якісна та варіативно-орієнтовна сторони” [5, с. 16].

Цілепокладальний компонент методики передбачає визначення викладачем, якими знаннями, уміннями, здібностями, якостями та іншими надбаннями має володіти студент після вивчення дисципліни. Змістовний компонент вимагає кропіткої роботи викладача для підбору інформації стосовно кожного заняття та всієї дисципліни у цілому. Це та інформація, яку повідомляє викладач студенту, яка має відповідати критеріям цікавості, актуальності, науковості, об'єктивності тощо. Вдалий відбір змісту навчання - запорука уважного слухання та доброго запам'ятовування матеріалу студентом.

Аналіз педагогічних досліджень теорії та методики професійної освіти, дозволяє відзначити певну закономірність. Формуванню якої б властивості у студента не стосувалась робота, особливий наголос у ній, як правило, робиться на мотивації студента та його активізації. Тобто, з одного боку, застосовуються низка вправ, бесід, дискусій, ілюстрацій, екскурсій для зацікавлення та усвідомлення студентами важливості тієї властивості, що формується. З іншого боку, майже завжди у експерименті застосовуються активні методи навчання - дискусії, мозкові штурми, аналіз конкретних практичних ситуацій, лекції-консультації, проблемні лекції, лекції із запланованою помилкою, тренінги, рольові ігри, ділові ігри та ін.

При цьому застосування експериментальної методики протиставляється традиційній, тобто такій, де студент займає переважну пасивну позицію у навчанні. У той же час, проведення педагогічних досліджень у нашій країні має збільшувати обсяги застосування активних методів навчання та ефективних методик у практиці професійної освіти студентів. Саме це має бути одним із основних критеріїв ефективності педагогічних досліджень.

З метою вивчення сприйняття студентами процесу своєї підготовки у ВНЗ та розповсюдженості застосування активних методів навчання нами було проведене опитування у 2014/2015 та у першому семестрі 2015/2016 навчального року. Загалом у опитуванні взяли участь 121 студент різних факультетів: інформатики та управління, інтегровальних технологій та хімічної техніки, фізико-технічний, машинобудівний, електроенергетичний.

Питання, яке пропонувалось студентам було: “наскільки часто активні методи навчання використовувались у процесі вашого навчання?”. Для того, щоб їх відповіді були усвідомленими, попередньо зі студентами проводились бесіди щодо сутності та видів активних методів навчання. Крім того, після питання йшло письмове роз’яснювання поняття АМН. Питання було закритим, студентам пропонувались варіанти відповіді: “постійно”, “досить часто”, “час від часу”, “рідко”. Та варіанти відповідей стосовно того, якою кількістю викладачів використовуються АМН: “більшістю викладачів”, “багатьма”, “деякими”, “одиначками”.

Більшість опитаних (42,1 %) зазначили, що активні методи навчання у процесі їх навчання використовувались досить часто, що вважаємо дійсно позитивним у сучасній методиці викладання у вищій школі. У той же час значна кількість студентів (31,4 %) вважають, що стикались з такими методами тільки час від часу, а 16,5 % взагалі рідко. І тільки 10 % студентів відзначили, що активні методи навчання у їх підготовці були присутні постійно.

З одного боку, відповіді дали досить оптимістичний результат: активні методи навчання займають значне місце у процесі професійної підготовки більшої половини студентів (загалом 52,1 % відповіли “постійно” і “досить часто”). Але, з іншого боку, у майже половини студентів (47,9 %) враження, що ці методи навчання використовуються явно недостатньо, а, отже, методика викладання у вищій школі ще потребує значного удосконалення.

Особливо цікавими є відповіді на питання стосовно кількості викладачів, які використовують активні методи навчання. Весь навчальний час, безумовно, не може бути використаний на застосування АМН, оскільки значна увага має приділятися, наприклад, періодичному педагогічному контролю, адже для того, щоб певний обсяг навчального матеріалу було засвоєно студентами, основним способом лишається для студентів – читати та вчити, а для викладача - вимагати та перевіряти. Але стосовно педагогічної майстерності - беззаперечно, кожний викладач має застосовувати на практиці активні методи навчання якнайчастіше.

Відповіді студентів розподілились таким чином: більшість опитаних (34,7 %) вважають, що АМН використовують багато викладачів. Нажаль тільки 21,5 % опитуваних вказали, що АМН використовують більшість викладачів. Проте 28,1 % зазначили, що АМН застосовують деякі викладачі, а 15,7 % - взагалі одиниці викладачів. Ці відповіді свідчать, що педагогічна робота багатьох викладачів ще потребує удосконалення. Адже, якщо стосовно частоти використання АМН можна вважати, на нашу думку, добрим результатом відповіді “досить часто”, то на друге питання таким результатам може бути тільки “більшість”. Власне кажучи, про суб’єкт-суб’єктний, особистісний підхід, активізацію студентів та застосування АМН як спосіб реалізації цих підходів, пишеться у педагогічних працях так часто, що можна очікувати усвідомлення важливості цих принципів багатьма викладачами. Проте на практиці має бути ще й бажання педагога докладати значних зусиль для розробки власної методики та володіння відповідною компетентністю по її конструюванню.

Таким чином, розвиток методики викладання у вищій школі вимагає як педагогічних досліджень, так і поширення застосування активних методів навчання у практиці навчально-виховного процесу вищої школи, що вимагає підвищення педагогічної майстерності викладачів та оволодіння ними відповідною компетентністю.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Романовський О.Г. Концепція формування гуманітарно-технічної еліти в НТУ „ХПІ” та шляхи її реалізації: Навч.-метод. посіб. / Товажнянський Л.Л., Романовський О.Г., Пономарьов О.С. - Х.: НТУ «ХПІ, 2004. – 413 с.
2. Воробйова Є. В. Організація якісної підготовки менеджерів в умовах другої вищої освіти / Є. В. Воробйова, С. М. Резнік // Наука і освіта. – 2011. – № 8. – С. 24-26.

3. Гура Т. В. Психолого-педагогічні умови формування системи духовних цінностей у студентів-електромашинобудівників НТУ "ХП" / Т.В. Гура - Миколаїв: МДУ, 2008. - Вип. 23. Педагогічні науки. - Т. 2. - С.143-149.
4. Гончаренко С.У. Методика як наука / Гончаренко С.У. – Хмельницький: Вид-во ХГПК, 2000.–30с.
5. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: учебное пособие / Селевко Г.К. – М.: Народное образование, 1998. - 256 с.